

معضلی به نام آلودگی هوا

● احسان مصحفی

بی‌رویه، تراکم‌فروشی بی حساب و کتاب، استفاده نامناسب از وسایل نقلیه شخصی، مصرف بی‌رویه انرژی و موارد بسیاری دیگر از این دست به عنوان دلایل آلودگی هوا ذکر می‌شوند. البته امروز گرد و غبار نیز بر آلودگی‌های پیشین اضافه شده و شرایط را بیش از پیش بغرنج ساخته است. همچنین این موضوع که مسئولیت آلودگی هوا متوجه چه کسی یا چه کسانی یا چه ارگان‌هایی است نیز محل مناقشه بسیار بوده است. اما به نظر نمی‌رسد تا کنون راهکار مناسبی برای این معضل پیشنهاد شده باشد و حتی به لحاظ نظری نیز تحلیل مناسبی در این خصوص به گوش نرسیده است.

در واقع، آلودگی یکی از موضوعات اصلی بحث شهرنشینان، مسئولان و رسانه‌ها شده است، منتها در شش ماه دوم سال و غالباً در شش ماه نخست به فراموشی سپرده می‌شود. از سوی دیگر وقتی آلودگی در روزهای اوج خود همه توجهات جامعه را به خود جلب می‌کند، غالباً به مبحثی سیاسی تبدیل شده و بسیاری از طرف‌های سیاسی تلاش می‌کنند تقصیر این وضعیت را به گردن

این روزها آلودگی هوا به یکی از مشکلات اصلی شهرهای بزرگ تبدیل شده است. اگر این مسئله روزگاری فقط گریبان پایتخت‌نشینان را آن هم چند روز در سال می‌گرفت، اکنون با سرد شدن هوا آغاز می‌شود و تمامی روزهای خشک و بدون باد و بارش شش ماه دوم سال را در تمامی شهرهای بزرگ و متوسط کشورمان در بر می‌گیرد. البته منظور از این آلودگی، درجات بسیار بالا و گذشتن از مرزهای هشدار و به شماره افتادن نفس‌ها و نهایتاً به خطر افتادن جان اهالی شهر است. وگرنه آلودگی، دیگر با حال و روز مردم متمدن شهرنشین امروز عجین شده و روزهای پاک سال آنقدر کم‌شمار شده‌اند که ارزش خبری یافته‌اند: آن صبحی که با خروج از خانه متوجه هوای پاک و مناظر شفاف می‌شویم، باشوق فراوان به یکدیگر اطلاع می‌دهیم و ذوق‌زده خبر پاکی هوا را به هر که می‌رسیم، می‌رسانیم!

سخن از منشا این آلودگی بسیار است و در رسانه‌ها از ابعاد مختلف به تفصیل بدان پرداخته می‌شود. عموماً بالا رفتن جمعیت شهرنشین، بلندمرتبه‌سازی‌های

ساختمان‌ها را کاهش داده و هوای بهتری را درون بناها موجب می‌شوند، از میزان مصرف انرژی نیز می‌کاهند. امروزه ساختمان‌های بسیاری در سطح کلان‌شهرها وجود دارند که هنوز از پنجره‌های قدیمی استفاده می‌کنند. هر چقدر میزان پنجره‌های تک جداره یا سنتی در سطح شهر بیشتر باشد، به همان اندازه مصرف انرژی و نیز تولید آلودگی کمتر خواهد بود. به نظر می‌رسد اهالی صنعت در و پنجره و به‌خصوص تشکلهای صنفی این حوزه، امروز این وظیفه را بر دوش دارند که قابلیت‌ها و مزایای پنجره‌های دوجداره را بیش از گذشته برای مردم و دست‌اندرکاران روشن کنند. تاکنون از این منظر کمتر به پنجره‌های دوجداره پرداخته شده و بیشتر از زاویه بهینه‌سازی انرژی به این موضوع توجه شده است. این احتمال وجود دارد که آگاهی‌سازی در این خصوص، مسئولان را وادار تا شرایطی را برای ترغیب عموم مردم به تعویض پنجره‌های خود فراهم آورند. وقتی خسارات سنگینی را که آلودگی هوا به کشور وارد می‌کند در نظر بگیریم، آیا حمایت دولت و حتی پرداخت وام به شهروندان برای تعویض پنجره‌ها فوریت و ضرورت نمی‌یابد؟

نباید فراموش کرد که با یک نسخه نمی‌توان به مقابله با این معضل عظیم رفت یا تنها سازمان خاصی را مسئول رفع این مشکل دانست. بلکه وقتی راهکارهای کوچک که از زوایای مختلف بخشی از این معضل را کنترل می‌کنند، کنار هم قرار بگیرند، نسخه‌ای همه‌جانبه فراهم خواهد آمد که قادر خواهد بود علل پایداری را در این زمینه به ارمغان آورد. بزرگمهر حکیم روزی گفته بود: «همه چیز را همگان دانند و همگان هنوز زاده نشده است». اما اگر عزمی همگانی شکل گیرد مسلماً همه چیز نیز دانسته خواهد شد.

به‌رحال لزوم استفاده از پنجره دوجداره فقط می‌تواند به عنوان طرحی نسبتاً زودبازده برای کاهش تولید آلودگی محسوب شود و خلاصی از دست این هیولای مخوف، دگرگونی کلی رویکرد سیاست‌گذاران کشورمان و اتخاذ سیاست‌های کلان را می‌طلبد؛ و به نظر نمی‌رسد تا زمانی که همگام با پیشرفت‌های جهانی ما نیز برنامه‌ای برای کنار گذاشتن سوخت‌های فسیلی در دستور کار قرار ندهیم، بتوانیم این معضل را به‌طور کامل ریشه‌کن کنیم. همانطور که در اخبار شاهد آن هستیم، کشورهای پیشرفته گویی مسابقه‌ای برای رشد فناوریهای تولید انرژی‌های سبز و همچنین تثبیت استفاده از چنین انرژی‌هایی به راه انداختن و دبری نخواهد پایید که بسیار زودتر از پیش‌بینی‌های موجود انرژی‌های فسیلی از بخش‌های عمده زندگی بشری کنار زده شود. امیدواریم که کشور ما نیز از این قافله عقب نماند.

دیگری بیاندازند و محمل بسیار مناسبی می‌شود برای مخالفان دولت وقت که سازمان محیط زیست را یک تنه مسئول آلودگی بدانند و از او بازخواست کنند.

ناگفته پیداست که از به راه انداختن هیاهو و متهم ساختن یکدیگر و سیاسی کردن این موضوع هیچ طرفی بسته نمی‌شود. تا زمانی که تک تک مردم، چه آنانی که مسئولیتی بر گردن دارند و چه عامه مردم، احساس مسئولیت نکرده و برای برخورد با این معضل مشارکت نکنند، بعید است راه علاجی یافت شود. به نظر می‌رسد تنها راه چاره، شکل گرفتن اراده‌ای جمعی در میان همه آحاد و اقشار جامعه باشد، به عبارتی مقابله با این هیولای مخوفی که روزبه‌روز نیز عظیم و عظیم‌تر می‌شود شکل گرفتن عزمی همگانی است. تنها در این صورت است که می‌توان از یکایک شهروندان انتظار داشت که با صرفه‌جویی یا استفاده بهینه از انرژی گامی در این مسیر بردارند. روشن است که یکی از منابع اصلی تولید آلودگی استفاده از خودروهای شخصی، مخصوصاً به‌صورت تک‌سرنشین است؛ اما باید از این واقعیت بگذریم که نامطلوب بودن وضعیت حمل و نقل عمومی در شهرهای کشورمان، استفاده از وسیله شخصی را در بسیاری مواقع ضرورت بخشیده است، چراکه سرنش مدام مسئولان شهری در این خصوص نه تنها هیچ کمکی در بهبود این وضعیت نمی‌کند، بلکه از اثرات کشنده آلودگی هوا نیز نمی‌کاهد. بنابراین، اگر یکایک شهروندان مسئولیت مقابله با این معضل را بر دوش خود احساس کنند، مسلماً زحمت عدم استفاده از وسیله نقلیه شخصی را برای رسیدن به منفعتی جمعی و در عین حال شخصی، در این هوای سرد تحمل خواهند کرد.

از سویی دیگر اگر هر کسی با توجه به جایگاه خود و پیشه‌ای که در آن حضور دارد، به فکر راه‌های مقابله با این معضل باشد، بدون تردید احتمال گرفتن نتیجه بسیار بیشتر خواهد بود تا اینکه فقط به مباحث کلی در این زمینه پرداخته و از آن دستمایه‌ای برای کسب منافع سیاسی ساخته شود.

از نقطه نظر صنعت ما، راهکاری برای کنترل نسبی یکی از منابع آلاینده در فصول سرد وجود دارد. یکی از منابع تولید آلودگی، انرژی است که در ساختمان‌ها سوخته و صرف گرمایش می‌شود. بدون تردید هر چه از میزان مصرف انرژی در ساختمان‌ها کاسته شود، به‌غیر از منافی که از رهگذر صرفه‌جویی در مصرف انرژی نصیب کشورمان می‌شود، باعث کاهش تولید آلودگی نیز خواهد شد. از این جهت ترویج استفاده از پنجره‌های دوجداره روشی بسیار موثر می‌تواند باشد. پنجره‌های دوجداره به غیر از اینکه ورود آلودگی به داخل